

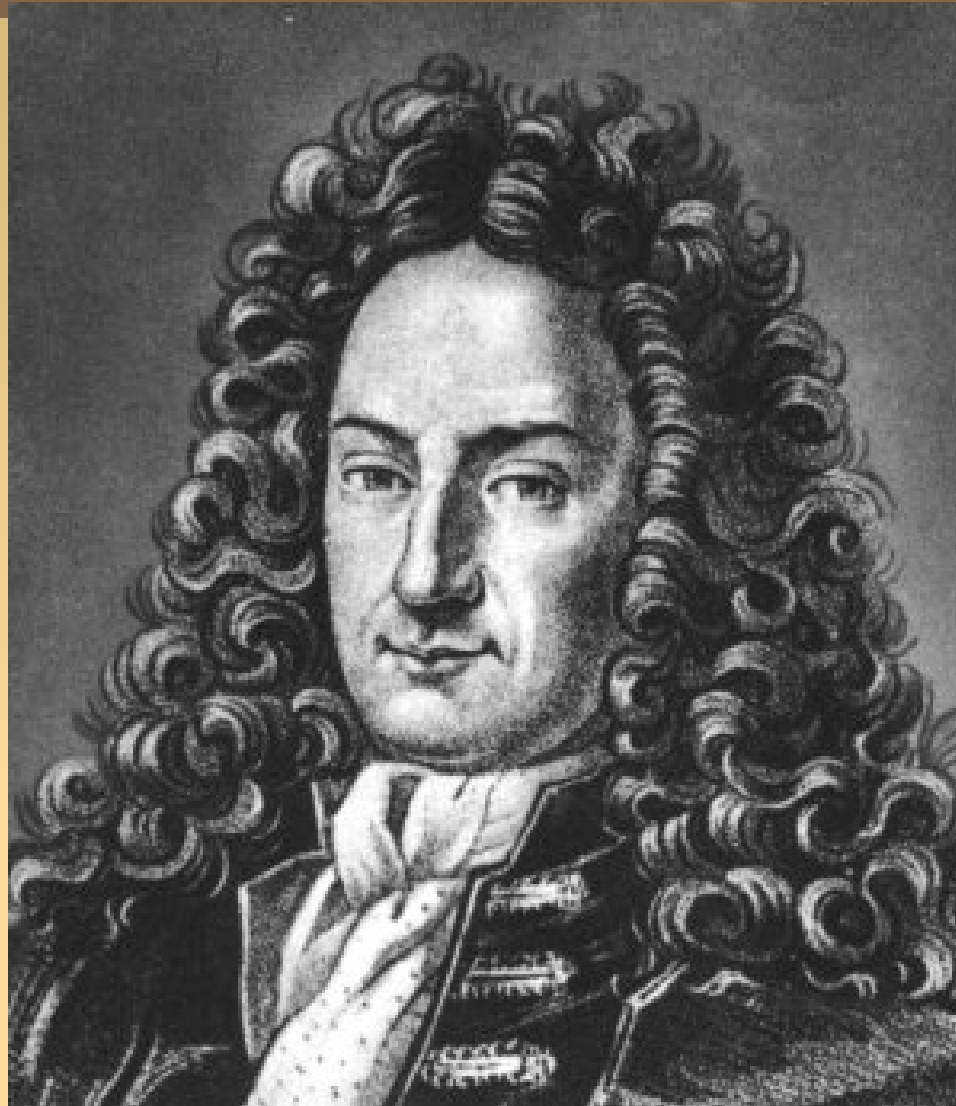
Geluk & wijsheid

Vijfde avond

Ui, appel & ik

- Peer Gynt: zoektocht naar het ik
 - Wat is het gemeenschappelijke achter de verschillende persoonlijkheden?
 - Is het je lichaam?
 - Is het je karakter?
 - Je temperament?
- Je bereikt nergens je diepste wezen
 - Je blijft maar schillen afpellen

Gottfried Wilhelm Leibniz (1646 – 1716)

Gottfried Wilhelm Leibniz

- Identiteit is wat je onderscheidt van anderen
- Het is de som van de kenmerken die je uniek maken
- Je hebt een numerieke identiteit (je ik)
 - Vgl. Aristoteles: substantie
- En een specifieke identiteit (je soort)

Substantie

- Locke: Er is een drager van de eigenschappen.
 - Substantie
 - Wat dat is, kun je niet weten
- Berkeley: Wat blijft er over van een appel, als je alle kenmerken wegneemt?
 - Kan iets bestaan dat niet kan worden waargenomen?
 - Esse est percipi (zijn is waargenomen worden)

Taal

- Een woord staat voor een begrip
- Een begrip is te onderscheiden van andere begrippen
- Een begrip heeft een betekenis, het verwijst ergens naar
- Dat waarnaar het verwijst hoeft niet echt te bestaan (eenhoorn bestaat niet)
- Bestaat een 'ik'?

Wat bedoelen we met 'ik'?

- Onze ziel?
- Onze levenslijn?
- Onze herinnering?
- Zit die in onze hersenen?
 - Verandert je ik als je een hersenletsel krijgt?
 - Verandert je geest als je persoonlijkheid verandert?

Anatman

- Je ervaart indrukken, gedachten, herinneringen, gevoelens & voorstellingen
- Is er meer dan die dingen?
- Zo ja, wat is dat dan?
 - Hoe kan ik het ervaren?
 - Waarom moet het bestaan?
- Zo nee, wat is dan de betekenis van 'ik'?
 - Is het een ding, een gevoel, een abstractie, een illusie?

Mannetje in de radio

- Adolescent zoekt zijn eigen weg
- Hij ontdekt zijn kern, dat wat hem tot individu maakt
- Heeft een mens een onveranderlijke kern?
- Zo ja, wat houdt die dan in?
 - Uiterlijk, ideeën, capaciteiten, voorkeuren?
- Zo nee, wat maakt een individu tot dat individu?

Het schip van Theseus

- Is het nog hetzelfde schip als alle planken zijn vervangen?
- Is de vorm de constante factor?
- Wat als van de oude planken een nieuw schip wordt gemaakt?
- Wat is de substantie, dat wat het tot individu maakt?
- Boeddhistisch sunyata: niets is iets van zichzelf, alles wordt bepaald door al het andere

Denken over je zelf

- Zelfreflectie: denkend ik ↔ bedacht ik?
- Bindende factor: lichaam?
 - Maar: lichaam toont autonoom gedrag
- Inwendig mannetje (bewustzijn, geest)?
- Descartes: dualisme
 - Materie: ondoordringbaar, gelocaliseerd
 - Geest: niet tastbaar, niet gelocaliseerd
 - Maar: hoe doet die geest wat hij doet?
 - Heeft die geest ook een geest?

Hume ↔ Kant

- David Hume: 'ik' is niet meer dan opeenvolging van waarnemingen
- Immanuel Kant: 'ik' is knooppunt van indrukken, gedachten, etc.
 - Het 'ik' is een zintuig
 - Het oog kan zichzelf niet zien
- Waar bevindt zich het 'ik'?
 - Damasio: hersencentra die andere centra controleren

Kunnen dieren pijn hebben?

- Hoe stel je vast wat een dier ondergaat?
- Kun je pijn alleen aflezen aan kwetsuren?
- Mensen: interpretatie van andermans gedrag / zien van oorzaak
 - Orgaan daarvoor: spiegelneuronen
- Maar pijn kun je ook simuleren
- Kunnen anderen zien dat je pijn hebt zonder dat je dat zelf in de gaten hebt?

Pijn bij dieren

- Ook interpretatie van gedrag / oorzaak?
- Of zijn dieren heel anders?
- Kunnen dieren simuleren?
- Kunnen we ons in de geest van dieren verplaatsen?
- Of hebben dieren geen geest?
- Kun je geen geest hebben en toch pijn lijden?
- Zijn er geen objectieve symptomen voor pijn (stresshormonen)?

Vormen van bewustzijn

- 'Awareness' = kunnen reageren op dingen in de omgeving
- 'Sentience' = kunnen lijden
- 'Consciousness' = kunnen plannen
- 'Self-consciousness' = bewust zijn van jezelf
 - Spiegelproef

Andermans geest

- Hoe weet ik of anderen het zelfde ondergaan als ik?
 - Zien anderen kleuren net als ik?
 - Hoe zou je dat moeten vaststellen?
- Zijn andere mensen geen zombies zonder bewustzijn?
 - Kun je bewustzijn simuleren?
- Zou je bewuste machines kunnen maken?
- Wat is het verschil in gedrag tussen sociale en niet-sociale diersoorten?